

بر سردوراهی شکست

بازی دوسرباخت آمریکا در منطقه

ایالات متحده برای آینده چه برنامه های دارد؟

-المللی صورت گرفت و ایران متعهد شد که هرگز سلاح هسته ای نسازد. طبق تخمین کارشناسان، توافق فوق به این معناست که اگر ایران تصمیم به ساخت سلاح هسته ای بگیرد، حدود یک سال زمان نیاز خواهد داشت و اینکه به احتمال زیاد، بازرسان در طول ساخت بمب، متوجه آن خواهند شد. با این وجود، بیشتر محدودیت هایی که نقش محوری در توافق سال 2015 داشتند، شامل بند های "انقضاء" می شدند. به این معنا که در یک بازه زمانی 10-15 ساله منقضی خواهند شد.

به محض اینکه محدودیت های فوق از بین بروند، ایران برای توسعه برنامه تمام عیار ساخت سلاح هسته ای به زمان کمتری نیاز خواهد داشت. با این وجود، به سبب برجام، میلیاردها دلار از سرمایه های مسدود ایران آزاد شد و این کشور از بخش

ایالات متحده باید برای اتفاقات آینده برنامه داشته باشند. گفتگوها بین ایران و آمریکا در مورد فعالیت های هسته ای ایران قرار است از 29 نوامبر مجدداً از سر گرفته شوند. در حالی که بسیاری از این تحوّل، استقبال می کنند اما آن ها باید این نکته را نیز در نظر داشته باشند که بعید است گفتگوها، موفقیت آمیز باشند. حتی اگر این گونه باشد، دستیابی به هرگونه توافق، مسئله تلاش ایران برای سلطه منطقه ای - یا دستیابی به سلاح هسته ای - را حل نخواهد کرد.

ابتدا باید برخی وقایع تاریخی را مرور کنیم. در سال 2015، ایران و آمریکا به همراه چین، فرانسه، آلمان، روسیه، اتحادیه اروپا و انگلیس، برجام را امضا کردند. بر اساس این توافق، ذخایر اورانیوم ایران، سطح غنی - سازی و نیز تعداد سانتریفیوژهای مورد استفاده، کاهش پیدا کردند. به علاوه، بازرسی های گسترده بین

«ریچارد هاس»¹ رئیس شورای روابط خارجی در 17 نوامبر 2021 طی مقاله ای با عنوان «انتخاب های هسته ای ایران و ما»² در رابطه با مذاکرات هسته ای بین ایران و کشورهای غربی نظر خویش را مطرح کرد. او معتقد است که دولت آمریکا باید دقت بیشتری به خرج دهد چرا که رسیدن ایران به اهدافش در مذاکرات می تواند منجر به تحریک باقی کشورهای منطقه جهت هسته ای شدن می شود و این موضوع تهدیدی برای امنیت آمریکا و رژیم صهیونیستی قلمداد می گردد. ترامپ و بایدن هر دو تمایل خود برای کاهش حضور نظامی آمریکا در خاورمیانه را به صراحت اعلام کرده اند اما به خاطر ایران، احتمال تحقق این هدف روز به روز کمتر می شود.

اگرچه مذاکرات هسته ای قرار است که دوباره از سر گرفته شود اما

1. Richard Haass

2. Iran's Nuclear Choices and Ours

قابل توجهی از تحریم های اقتصادی گسترده خلاصی یافته است.

ایران پایبندی به برجام را انتخاب کرد اما سه سال بعد در سال 2018، دولت دونالد ترامپ^۱، به شکلی یک-طرفه از این توافق خارج شد. توافقی که ترامپ آن را "وحشتناک" و "یکی" از بدترین و یک طرفه ترین معاملات "توصیف کرد. وی سپس مجموعه ای جدید از تحریم های شدید را وضع کرد. کمی بعد، ایران تلاش کرد تا بازرسی های بین المللی را محدود ساخته و کم کم به سمت تولید سلاح هسته ای پیش برود. شواهد متقنی وجود دارد که نشان می دهد، ایران اورانیوم کافی برای ساخت یک یا چند بمب را غنی سازی کرده است.

در دوران دولت جو بایدن^۲، آمریکا تمایل خود، برای ورود دوباره به توافق را نشان داد. (توافقی که در زمان امضا آن، بایدن معاون رئیس جمهور بود) و از ایران نیز خواست تا اقدام مشابهی انجام دهد. ایران با وجود رئیس جمهوری مانند ابراهیم رئیسی، آمادگی خود را برای این کار اعلام کرد اما تنها در صورتی که تحریم های وضع شده در دوران ترامپ برداشته شود. اگر مذاکرات، دوطرفه را دوباره به برجام بازگرداند، این توافق نزدیک به یک دهه از محدودیت های اعمال شده بر برنامه هسته ای ایران را در ازاء

لغو بسیاری و نه همه تحریم های اقتصادی، خریده است.

اما مشکلاتی در این سناریو وجود دارد. اول اینکه لغو تحریم ها باعث می شود که ایران آسان تر به منابع مالی خود دسترسی داشته باشد و بدین ترتیب می تواند اقدامات بیشتری در راستای فعالیت های کنونی اش برای ایجاد بی ثباتی در یمن، سوریه، عراق، لبنان، غزه و سایر کشورهای منطقه، انجام بدهد. ایران از انجام چنین اقدامی در توافق سال 2015 منع نشده بود. دوم اینکه هیچ دلیلی وجود ندارد که باور کنیم ایران یک توافق هسته ای "طولانی تر و قوی تر" که متضمن محدودیت های شدیدتر برنامه هسته ای برای مدتی طولانی تر است را می پذیرد و نیز دلیلی وجود ندارد که باور کنیم ساختار سیاسی ایران یا اهدافش در یک دهه آینده، اصولاً متفاوت خواهند بود. این مسئله ما را به سمت نقضی دیگر در احیاء برجام سوق می دهد: ایران می تواند دوباره به برجام 2015 برگردد و در حالی که به آن پایبند است، ساخت موشک های بالستیک را نیز سرعت ببخشد. (موضوعی که توافق به آن نپرداخته است) و بعد از 2030 نیز به شکلی چشم گیر، ذخایر اورانیوم غنی شده خود را گسترش دهد. به علاوه، ایران قادر است با استفاده از تجربیاتی که در طول سال های گذشته آموخته، برنامه ساخت و توسعه سلاح های هسته ای را در تأسیساتی مخفی

دنبال کند - اقدامی که در صورت تصمیم ایران به ساخت این نوع سلاح، می تواند کیفیت و کمیت آن را افزایش دهد.

سؤال این است چه زمانی ما به این برهه می رسیم؟ ظرف چند ماه آینده اگر مذاکرات به شکست بین جامد یا در کمتر از یک دهه اگر آن ها موفقیت آمیز باشند. ایرانی که اجازه یافته به موضوع ساخت سلاح هسته ای بپردازد و یا به چنین نقطه ای نزدیک شود (تبدیل شدن به کشوری در آستانه داشتن سلاح هسته ای)، به احتمال فراوان برای تبدیل منطقه به شکل دلخواه خود، حتی تهاجمی تر و خصمانه تر عمل خواهد کرد.

در همین زمان، ایرانی با سلاح های هسته ای یا توانایی تولید آن ها، ظرف چند روز یا هفته می تواند یک یا چند کشور همسایه را برای انجام اقدامی مشابه تحریک کند. - به احتمال زیاد عربستان سعودی، مصر یا ترکیه - این کار باعث می شود که منطقه ای آکنده از منازعات، در وضعیتی که دست روی ماشه قرار گرفته است و به هراتفاق کوچکی واکنش نشان می دهد.

گزینه دیگر این است که: دیپلماسی رسمی را با مفهومی کمتر رسمی جایگزین کنیم. می توان آن را دیپلماسی ضمنی یا کنترل تسلیحات بدون توافق نامید. ایالات متحده و سایر دولت های دغدغه مند (مانند اسرائیل)،

1. Donald Trump
2. Joe Biden

اقدامی را برای متحدانش در اروپا و آسیا علیه روسیه و چین انجام می‌دهد. ترامپ و بایدن هر دو تمایل خود برای کاهش حضور نظامی آمریکا در خاورمیانه را به صراحت اعلام کرده‌اند اما به خاطر ایران، احتمال تحقق این هدف روز به روز کم ترمی شود.^۱

۱. منبع

<https://www.cfr.org/article/irans-nuclear-choices-and-ours>

و در صورت نیاز، آن‌ها را باز سازی کند. همچنین ایران ممکن است به وسیله طیفی از ابزارها، علیه اهدافی که خودش در منطقه یا جهان انتخاب می‌کند، اقدام تلافی جویانه انجام دهد.

همه این مسائل حاکی از این هستند که آمریکا انتخاب های دشواری دارد. بایدن و جانشینان او ممکن است مشارکت یا انجام حمله علیه ایران را در دستور کار قرار دهند. همچنین ممکن است نیاز باشد که آن‌ها متعهد شوند در واکنش به هر تهدید ایجاد شده توسط ایران یا استفاده این کشور از سلاح هسته ای، حمله انتقام - جویانه انجام بدهند همان گونه که آمریکا چنین

محدودیت های مدنظر خود نسبت به سطح توانایی هسته ای ایران را به این کشور منتقل می‌کنند. اگر ایران تصمیم گرفت تا از این خطوط قرمز کیفی و کمی عبور کند، بهای سنگینی را خواهد پرداخت. علاوه بر افزایش تحریم ها، این کشور باید منتظر حملات سایبری و نیز نظامی علیه تأسیسات هسته‌ای و احتمالاً اهداف مهم اقتصادی و نظامی، باشد.

البته این مسیر بدون خطر و هزینه نیست. هیچ تضمینی وجود ندارد که چنین حملاتی با موفقیت همراه باشد، باتوجه به اینکه ایران خود را به آب و آتش می‌زند تا اجزاء مهم برنامه هسته‌ای کشور را حفظ کرده